

Sygn. akt II AKa 417/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 stycznia 2015 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący:	SSA Bogusław Tocicki
Sędziowie:	SSA Tadeusz Kielbowicz (spr.) SSA Andrzej Kot
Protokolant:	Beata Sienica

przy udziale Prokuratora Prokuratury Apelacyjnej Marka Ratajczyka

po rozpoznaniu w dniu 15 stycznia 2015r.

sprawy **S. S. i A. G.**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

z powodu apelacji wnioskodawców

od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu

z dnia 14 października 2014 r. sygn. akt III Ko 198/13

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Opolu do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wnioskiem z dnia 14 maja 2013 roku, S. S. oraz A. G. wystąpiły – w oparciu o przepisy ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. nr 34 poz. 149 z późn. zm.) – o zasądzenie na rzecz każdej z nich po 59.250 zł tytułem odszkodowania, a także po 151.376 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez zmarłego męża i ojca wnioskodawczyń W. S. w związku z wykonaniem kary pozbawienia wolności w okresie od 13 sierpnia 1946 roku do dnia 27 marca 1953 roku orzeczonej wyrokiem Grodzieńskiego Sądu Obwodowego z dnia 20 grudnia 1946 roku.

Wyrokiem z 14 października 2014 roku, sygn. akt: III Ko 198/13, Sąd Okręgowy w Opolu oddalił żądanie wnioskodawczyń w całości, obciążając kosztami postępowania Skarb Państwa.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pełnomocnik wnioskodawczyń, zarzucając (dosł. cyt.) obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć wpływ na treść orzeczenia, tj. naruszenie art. 7 kodeksu postępowania, poprzez rażące przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów, tj.:

- życiorysu własnoręcznego z dnia 9.2.2000 r. zm. W. S.,
- odpisu kwestionariusza w spr. uprawnień kombatanckich z dnia 15.2.2000r.,
- zaświadczenia archiwalnego nr (...) Archiwum Państwowego obwodu (...) z dnia 2.8.99 r.,
- przesłuchania świadków,
- przesłuchania wnioskodawczyń,

wyrażające się w rażąco błędnym przyjęciu, iż dowody te nie wykazują, iż W. S. został skazany wskazanymi we wniosku wyrokami sądów radzieckich za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, prowadzoną w okresie od dnia 17 września 1939 r. do dnia 5 lutego 1946 r. na terytorium Polski w granicach ustalonych w Traktacie Ryskim poza obecnym terytorium Polski.

Wskazując powyższe zarzuty pełnomocnik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia Sądowi Okręgowemu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

W związku z zasadnością argumentów przytoczonych w apelacji, konieczne stało się uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Na wstępie podzielić należy w pełni wyrażony w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku pogląd prawny, iż uprawnienia osób represjonowanych przez radzieckie organy ścigania do domagania się zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia uzależnione zostały od spełnienia szeregu warunków, które wyszczególnione zostały w art. 8 ust. 2a i 2b ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 ze zm. - zwanej dalej ustawą lutową). Przepis art. 8 ust. 2b uzupełnia przy tym regulację art. 8 ust. 2a ustawy lutowej, o kryterium czasowe działalności niepodległościowej, uprawniającej do odszkodowania za represje organów radzieckich na terytorium Polski w granicach ustalonych w traktacie ryskim poza obecnym terytorium Polski, uznając za taką – działalność w okresie od dnia 17 grudnia 1939 roku do dnia 5 lutego 1946 roku.

Sąd Okręgowy ustalił bezspornie, że W. S. działał w Armii Krajowej od 1942 roku, a dnia 13 sierpnia 1946 roku został aresztowany przez NKWD. Wyrokiem Grodzieńskiego Sądu Obwodowego z dnia 20 grudnia 1946 roku został osądzony na podstawie art. 65 kodeksu karnego Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej (BSRR) i skazany na karę 25 lat pozbawienia wolności z konfiskatą mienia. Po wydaniu wyroku został wywieziony do łagru na terenie ZSRR gdzie przebywał do marca 1953 roku. Wymierzoną W. S. karę zmieniono następnie decyzją Prezydium Sądu Najwyższego BSRR z dnia 4 września 1954 roku obniżając jej wymiar do 5 lat pozbawienia wolności bez pozbawienia praw z konfiskatą mienia.

Sąd I instancji dokonując oceny zgromadzonego materiału dowodowego, przyjął jednak, iż z racji braku pewnych dowodów, nie ma przesłanek pozwalających na zasądzenie żądanego przez wnioskodawczynię odszkodowania i zadośćuczynienia. Nie zostało bowiem wykazane stosownymi dowodami, iż represje których doświadczył W. S. po dniu 13 sierpnia 1946 r., kiedy to został zatrzymany, wiązały się z prowadzoną przez niego do 5 lutego 1946 roku (zgodnie z art. 8 ust. 2b ustawy lutowej) działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Rozumowanie to – wobec poczynionych przez Sąd I instancji niekwestionowanych ustaleń – może jednak budzić uzasadnione wątpliwości. Wprawdzie przesłuchiwane w sprawie wnioskodawczynię oraz świadkowie, jak stwierdził Sąd Okręgowy, w zasadzie podawały jedynie lakoniczne informacje związane z działaniami W. S. w partyzantce zarówno w czasie II Wojny Światowej jak i po jej zakończeniu, to jednak w świetle działalności W. S. w Armii Krajowej

od 1942 roku, a następnie jego aresztowania w sierpniu 1946 roku, nie sposób przyjąć by jego skazanie dotyczyło jedynie działalności W. S. prowadzonej po dniu 5 lutego 1946 roku.

Na uwadze należy mieć zwłaszcza stanowisko wyrażone przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 18 listopada 2003 roku (P 6/03, OTK-A 2003, nr 9, poz. 94), zgodnie z którym wiele osób prowadzących działalność narodowyzwolenczą już w czasie wojny kontynuowało ją po jej zakończeniu, także po 5 lutego 1946 r., oraz że w przypadku stosowania represji władze radzieckie nie były zainteresowane ujawnieniem patriotycznej przeszłości osób poddanych osądowi i dążyły raczej do tego, by wymierzenie kary było związane z czynami uznawanymi przez władzę komunistyczną za przestępstwa kryminalne, a często rzeczywistą przyczyną przypisania oskarżonym tych czynów była ich działalność narodowyzwolenczą (tak też SN w wyroku z dnia 11 grudnia 2007 r., sygn. akt III KK 310/07). Przepisy ustawy z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, nie stawiają nawet wymogu, by działalność niepodległościowa miała charakter polityczny i była prowadzona w jakiejś określonej formie, a w szczególności, by wiązała się z formalną przynależnością do określonej struktury (tak SA w Katowicach w wyroku z dnia 13 stycznia 2005 r., sygn. akt II AKa 260/04).

Nie ulega wątpliwości, że Sąd Okręgowy w Opolu powinien był również poddać analizie przepis na podstawie którego W. S. skazany został przez Grodzieński Sąd Obwodowy. W 1946 roku na terytorium Białoruskiej SSR obowiązywał kodeks karny z 1928 roku, a jego art. 65 stanowi iż (tłumaczenie na podstawie internetowego translatora rosyjsko – polskiego <http://rosyjski.crib.pl/translator-rosyjsko-polski/-polsko-rosyjski.html>) „zmowy w kontrrewolucyjnych celach z zagranicznymi państwami lub poszczególnymi ich członkami, jak również ułatwienie jakimkolwiek sposobem zagranicznemu państwu będącemu w stanie wojny z ZSRR lub wiodącemu z nim walki, poprzez interwencję lub blokady podlega karze – środkiem ochrony społecznej wskazanym w artykule 64 niniejszego kodeksu”. Z kolei wskazane w art. 64 środki to „rozstrzelanie lub ogłoszenie jako wroga ludu z konfiskatą mienia i z pozbawieniem obywatelstwa BSRR lub innej związkowej republiki i tym samym obywatelstwa ZSRR i wydaleniem z granic ZSRR na zawsze, a w okolicznościach łagodzących do pozbawienia wolności na okres co najmniej 3 lat przy konfiskacie mienia w całości lub w części.”

Nie przesądzając w żadnym stopniu ocen i wniosków, które należą do Sądu I instancji, stwierdzić jedynie należy, iż dogłębna analiza podstawy skazania w konfrontacji z pozostałym materiałem dowodowym mogła mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia i wskazywać, iż represje władzy radzieckiej związane były z całym okresem patriotycznej działalności W. S..

Tym samym, wobec niewyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy, mogących doprowadzić do uwzględnienia wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie, wyrok Sądu Okręgowego w Opolu należało uchylić a sprawę przekazać temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W tym postępowaniu, wymaga dalszego wyjaśnienia, czy istniał związek pomiędzy zastosowaną przez władzę radziecką represją karną a działalnością W. S. na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego przed dniem 5 lutego 1946 roku, w tym zwłaszcza należy poddać analizie podstawę wyroku skazującego. Dopiero pod tym kątem zgromadzony i należycie oceniony materiał dowodowy będzie mógł stanowić podstawę prawidłowego wyrokowania (art. 410 k.p.k.).

Mając te wszystkie okoliczności na uwadze Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.